

Onder ons

Kerstmorgen 2024, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezingen: Jesaja 52: 7-10, Lucas 2: 1-7, Johannes 1: 1-14

Toen ik kortgeleden kerstmorgen intypte en de letter r vergat – kerstmogen stond er – wilde de tekstcorrectie dat veranderen in kerstmoten.

Ineens zat ik in een andere sfeer en zag ik een Kerstdiner voor me met vis in moten gesneden, heerlijk klaargemaakt. Kerstmoten.

Ik weet niet of je het woord ook voor vlees kunt gebruiken maar ook moten vlees kwamen in mijn hoofd voorbij.

Nu ben ik helemaal niet zo'n vleeseter. Het is om allerlei redenen goed om minder, minder vaak of helemaal geen vlees te eten, maar voor veel mensen is dat een hoofdbestanddeel van de Kerstdagen: het Kerstdiner en alle voorbereidingen daarvoor.

Dat is ook een prachtig bestanddeel van de Kerst: sámen eten, elkaar ontmoeten, samen eten ook met mensen met wie het er anders niet zo gauw van komt, met familie, vrienden, of juist met een alleenstaande, of met een vreemde.

Mensen die met kerst alleen zitten vinden dat soms extra moeilijke dagen, omdat samen zijn, elkaar ontmoeten, toch voor ons gevoel bij Kerst hoort, bij de kerstgedachte. Samen.

Kerstmoten. Nee, het moest kerstmorgen zijn.

Ook dan is het waardevol, misschien nog wel belangrijker, om Kerst samen te vieren, om samen weer te weten waarom we Kerst vieren. En daarvoor zijn we hier vanmorgen in de kerk. Om het grote feest te vieren dat Jezus is geboren, en met hem de nieuwe werkelijkheid die Hij vertegenwoordigt, de werkelijkheid van Gods koninkrijk, van vrede en liefde.

Eer aan God in de hoge en vrede op aarde voor de mensen die hij liefheeft. Daar gaat het om. God heeft mensen lief. Hij is de bron van onze liefde. En uit die bron mogen wij leven.

Was dat vóór de geboorte van Jezus dan anders? Ja en nee.

Eerst het nee. Ook vóór de geboorte van Jezus gold van God precies hetzelfde.

God is een God die mensen liefheeft en die niet anders wil dan dat mensen in vrede leven.

Ook vóór de geboorte van Jezus was God onder ons, was Hij onder zijn mensen, onder zijn volk daar in Israël, als een God van liefde en genade die de mensen de weg wees hoe op een goede manier in het leven te staan, samen te bouwen aan een samenleving waar oog is voor ieder mens, ook de wees, de weduwe en de vreemdeling worden niet vergeten, ook vóór de geboorte van Jezus was Hij er als de God van heel de schepping, die trouw blijft tot in eeuwigheid en niet laat varen de werken van zijn handen.

Wat veranderde er dan met de geboorte van dat kind van Betlehem?

Dat is nou precies wat het evangelie van Johannes probeert te beschrijven in het eerste hoofdstuk, het gedeelte dat we gelezen hebben.

In den beginne was het Woord ... zo begint het, zo klonk het in de oude vertaling, en dan bijna aan het einde klonk dan: Het Woord is vlees geworden. En dan wordt met vlees daar iets anders bedoeld dan Kerstmoten.

De Nieuwe Bijbelvertaling vertaalt: het Woord is mens geworden en heeft onder ons gewoond, in ons midden.

Met vlees zoals het dan in de oude vertaling stond, wordt bedoeld dat God werkelijk vlees en bloed geworden, heel gewoon mens geworden.

Gods werkelijkheid is ons mensen nooit zo dichtbij gekomen als in die ene mens die als baby geboren werd in een stal in Betlehem. Heel gewoon en heel kwetsbaar.

Daar in dat kind van Betlehem wordt God geboren in onze werkelijkheid, zo bijzonder, met de bedoeling dat het niet bij Hem zou blijven, maar dat het zou uitstralen naar mensen om hem heen, zodat ook in anderen, ook in ons Gods werkelijkheid geboren zou worden.

Daarom vieren we elk jaar Kerst. Die geboorte moet zich herhalen, vermenigvuldigen, ontkiemen, gaan groeien in ieder mens. Dan kan het echt werkelijkheid worden: Eer aan God in de hoge en vrede op aarde.

Het evangelie van Johannes probeert dat mysterie te duiden.

In het begin van het Woord ...

Daarmee gaat de schrijver van het evangelie terug naar het oerbegin van alles.

En dan is het goed om te weten dat Woord in de oorspronkelijke taal net iets meer betekent dan ons woord woord.

Bij woord denken we aan datgene wat gezegd wordt, wat opgeschreven wordt, getypt, wat gelezen, wat gehoord wordt.

Bij woord in de Bijbel gaat het ook om het effect van dat woord, om datgene wat er gebeurt als dat woord klinkt.

En het scheppingsverhaal vertelt dat God spreekt en het is er! Dat spreken is geen leeg woord, maar er gebeurt iets, er ontstaat iets, een schepping, een wereld, leven.

Met dat in ons achterhoofd horen we dan het begin van het Kerstevangelie van Johannes, luister nog maar eens goed: "In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan, zonder het Woord is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen."

Vooraf dat laatste vind ik zo prachtig: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.

Als ik om me heen kijk, als ik zie op hoeveel plaatsen in de wereld op dit moment conflicten zijn en oorlog gevoerd wordt, hoeveel er bedreigd wordt met geweld, hoeveel mensen niet in vrede en vrijheid kunnen leven, als ik zie hoe in ons eigen land de polarisatie toeneemt en gevoerd wordt, hoe een begrip als solidariteit steeds meer naar de achtergrond schuift, dan vraag ik me wel eens af hoe het verder moet, of niet duistere krachten sterker zijn dan het licht.

Nee, zegt het evangelie: 'Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.' God zij dank!

Het Bijbelgedeelte gaat dan verder met het optreden van Johannes de Doper. En ook dat het Woord, dat Woord van God, in de wereld was maar toch niet (h)erkend werd.

Wel bij hen die ervoor open stonden, die hebben als het ware een nieuwe geboorte ondergaan, als herboren.

Dan die prachtige zin: 'Het Woord is mens geworden en heeft in ons midden gewoond, vol van genade en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.' Dat is Kerst, dat God in een mens onder ons woont!

En dan eindigt de proloog van het Johannesevangelie met deze woorden, zo prachtig: 'Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft Hem doen kennen.'

Niemand heeft ooit God gezien, maar in Jezus zien we Hem!

Hij is het gezicht van God, in Hem kijken we God recht in het hart.

Dat is het mooie, het nieuwe dat met Kerst geboren wordt.

In Hem voegt God de daad bij het woord, het woord van liefde, vrede, recht.

1 Christus, woord der eeuwigheid,
dat naar ons uitging in de tijd
en daad werd, mens van hoofd tot voeten,
wij danken U, God die Gij zijt,
dat Gij ons mens'lijk wilt ontmoeten.

2 Hoe hadden wij U ooit verstaan,
waart Gij niet tot ons uitgegaan,
o levenswoord van den beginne?
Spreek, woord van vlees en bloed, ons aan,
o Christus, treed ons leven binnen.

3 Gij werd een mens, maar zonder eer,
die in de wereld geen verweer,
niets heerlijks had voor mensenogen.
Gij woord dat antwoord vraagt, o Heer,
geef dat wij U herkennen mogen

Het kerstverhaal laat zien dat God zijn eigen weg naar deze wereld kiest. Hij gaat volledig in tegen de gangbare logica. Hij komt niet via machthebbers en koningen, geen koninklijke ontvangst, maar wordt als kwetsbare baby geboren in een stal. Hij komt dáár waar het donker is, waar mensen dreigen vast te lopen, waar het leven knarst en schuurt. Daar wil Hij bij ons zijn. Onder ons. God met ons. Als het gezicht van God.

Het laat iets zien van het diepe geheim van het evangelie.

Kerst geeft hoop en perspectief, op Gods nieuwe werkelijkheid,
die in dat kind gekomen is,
die aanwezig is onder ons,
die komen zal.

Toen ik gisteren deze preek voor kerstmorgen aan het schrijven was, was het een grijze dag. Zoals er zoveel waren deze maand.

Ik las ergens het bericht dat zo'n lange zonloze periode bijna 35 jaar niet was voorgekomen.

Ik moest denken aan afgelopen maandag, toen ik 's morgens mijn hardloopprondje wilde lopen. Maar het regende. Dus ik ging eerst maar aan het werk tot het droog zou worden.

Toen liep ik over het pad langs de Brielse Maas tegen de wind in, om de Stenen Baak heen, toen terug, wauw, de zon brak helemaal door!

En tenslotte op het laatste stukje zag ik een prachtig regenboog, een dubbele zelfs, volgens het Bijbelverhaal uit Genesis teken van Gods trouw, en ik dacht: Dat is Kerst!
Geloven in Gods trouw, blijven geloven in het licht, in een nieuw begin, ondanks alles.

Ik geloof in de zon, ook als die niet schijnt.
Ik geloof in de liefde, ook als ik die niet voel.
Ik geloof in God, ook als ik Hem niet zie.

Gij woord dat antwoord vraagt, o Heer,
geef dat wij U herkénnen mogen ...

Gezegende Kerstdagen.